

НОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЙВИСОКОГІРНІШОЇ ПЕЧЕРИ УКРАЇНИ

Цуркан Яна Ігорівна
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Пилипюк Андрій Вікторович
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Рецензент: д. геогр. н., Дмитрук Олександр Юрійович,
професор, завідувач кафедри географії України КНУ імені Тараса Шевченка

У статті йдеться про дослідження печери гори Петрос з однойменною назвою, котра знаходиться на Чорногірському хребті Українських Карпат. Представлено опис печери та матеріали на підставі проведених робіт із топографічної зйомки підземної порожнини.

Постановка наукової проблеми. В Закарпатській карстовій області відомо 54 розвідані печери [2]. З-поміж них виділяється найбільша за протяжністю печера Дружба (Романія), що налічує 980 м та амплітуду близько 55 м. Проте тут знаходиться й інша, менша за довжиною, проте досить цікава за своїм місцеположенням печера Петрос. Ця підземна порожнина і є найвищою в Україні за абсолютною висотою вхідного отвору.

Аналіз попередніх досліджень. Печери Українських Карпат у своїх працях вивчали: В.М. Дублянський [1], В.П. Коржик [3; 4], Б.Т. Рідуш [5] та ін. Перша експедиція у печеру Петрос відома зі звітів Ужгородської спелеосекції “Лунах” Закарпатського Центру туризму, краєзнавства, екскурсій і спорту учнівської молоді [6; 7]. Розвідку печери й побудову першого її плану здійснили Гратило Радим та Еміль Ваш. Зібрані матеріали їхнього звіту датуються 2002 роком [6].

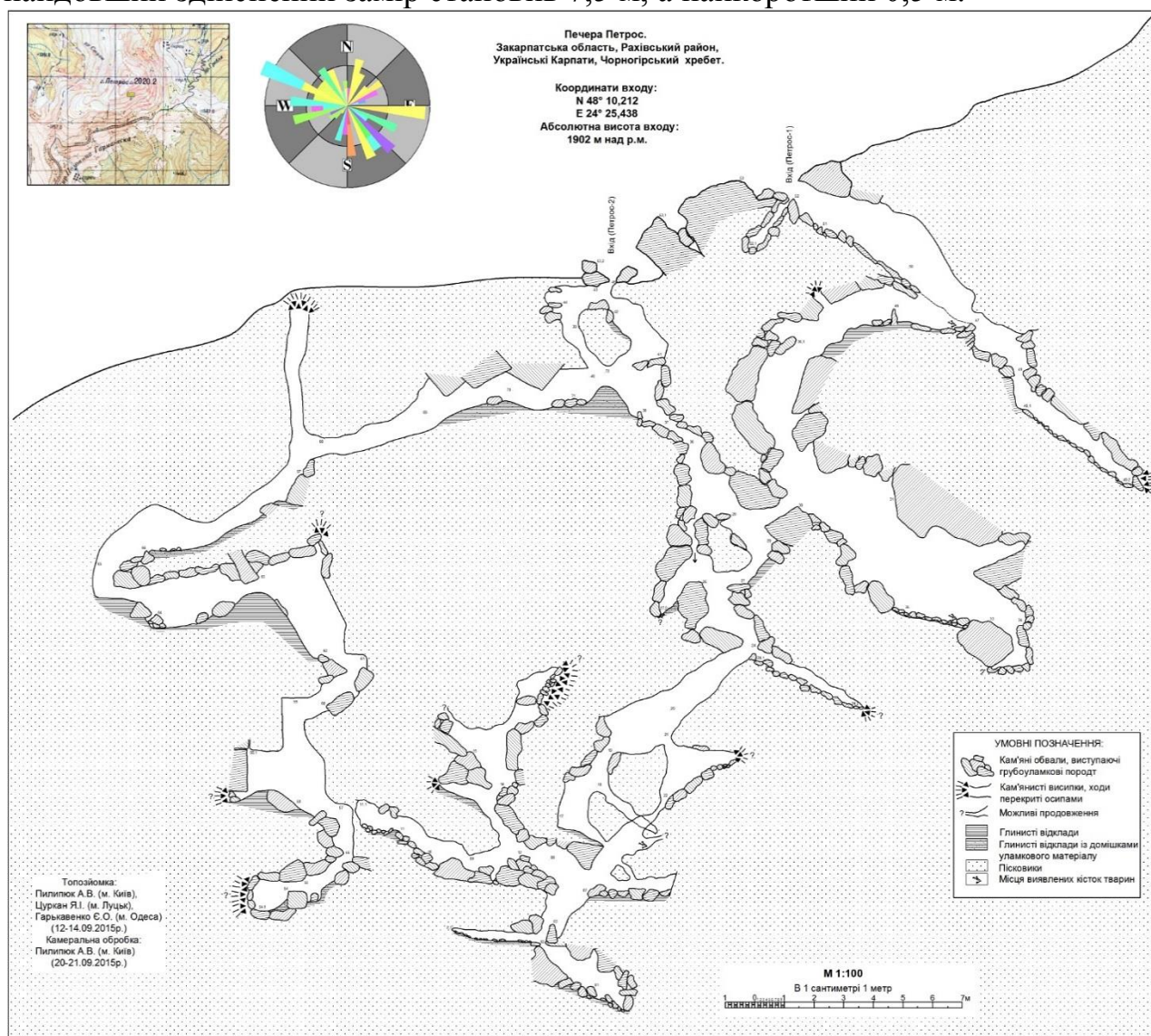
Виклад основного матеріалу. У період 2015 року печерою на горі Петрос цікавилися та намагалися вивчати ряд дослідників. Зокрема відома розвідувальна експедиція Київського спелеологічного клубу під керівництвом Ю.М. Касьяна в ході якої були зроблені перші відеоматеріали печери Петрос. Чернівецький спелеоклуб Троглодит на чолі із П.П. Купричом здійснювали метричні заміри підземної порожнини.

Представлені матеріали наших досліджень були зібрані в ході двох польових експедицій організованих А.В. Пилипюком, що мали місце у печері Петрос у період 12-16 липня та 10-15 вересня поточного року. На їх підставі були встановлені наступні дані. Печера Петрос знаходиться у Закарпатській області, Рахівському р-ні, на південно-східному схилі однойменної вершини Чорногірського хребта Українських Карпат. За карстовим районуванням належить до Тячівського карстового району. Абсолютна висота входу 1902 м над р. м.. Азимут з вершини гори Петрос на вхід у печеру становить 142°. Печера має два окремих незалежних вхідних отвори. Основний з них має параметри: 0,85 м

на 0,5 м, є легко помітним та доступним. Другий лежить на 2,5 м нижче рівня першого, його розміри малі 0,3 м на 0,4 м, важкий для проходження.

Петрос представляє собою комбіновану підземну порожнину зі складною морфоскульптурою: контрастними перепадами висот, спадистими поверхнями, схилами середнього ухилу, вертикальними ділянками та об'ємними залами. Проведена остання топографічна зйомка (рис.1) визначила нову загальну протяжність мережі підземних ходів, відтак сумарна довжина печери Петрос нині становить 185,8 м, а її максимальна глибина від рівня входу до найглибшої точки має позначку 27,5 м. Для порівняння: у звіті Ужгородського спелеоклубу 2002-го року вказується, що довжина печери є рівною 80 м, а її глибина 28 м [6].

Об'єм підземної порожнини (за обрахунками програми *Compass*) становить близько 6615 м³., площа стін дорівнює 980 м², середній діаметр ходу 1,3 м. Середній кут нахилу склав 33°, середня довжина одного заміру 2,1 м, найдовший здійснений замір становив 7,5 м, а найкоротший 0,5 м.

Рис.1. Картосхема-розгортка печери Петрос.

Топозйомка: Пилипюк А.В. (Київ), Цуркан Я.І. (Луцьк), Гарькавенко Є.О. (Одеса)

Печера є тектонічним розломом у пісковиках. Із зміною глибини породи не міняються. Напрями поширення тріщин та основних ходів йдуть по розлому та мають поширення з північного-заходу на південний-схід, тобто

перпендикулярно до площини схилу. В самі порожнини багато обвалів та зміщених кам'яних брил, зрідка трапляються й гладкі монолітні ділянки (рис.1). На всьому відрізку печери багато “живого” небезпечного каміння, що може зміститися у будь-який момент. Дно вкрите товщею глини, подекуди грубоуламковими відкладами пісковиків.

Спостереження за розподілом мікрокліматичних показників дали наступні результати. У найбільшому залі печери, на місці пікету №33, станом на 14.07.2015 р., після добового врівноваження приладів без впливу людського фактору на висоті 1 м над рівнем підлоги температура становили 4,3°C, а вологість 98% при атмосферному тиску 626 мм.рт.ст.

У найглибшій точці печери, на місці пікету №3, станом на 12.09.2015 після дванадцятигодинного врівноваження приладів, без впливу людського фактору, температура становили 3,7°C, а вологість 99%. У привхідній частині, на місці точки 36,1 перед початком першого колодязя термометри стабілізувалися на позначці 7,4°C, а вологість становила 96% при атмосферному тиску 635 мм.рт.ст.

Печера Петрос має свою типову флору та фауну. Під час огляду було виявлено, сфотографовано та нанесено на карту три різних місця із добре збереженими кістками (рис.2). У сумі налічено: 24 ребра, 11 трубчастих кісток, 20 хребців, 2 лопатки, 2 щелепи, 1 череп, 2 тазові кістки, 2 ключиці та 1 кістка нечіткого походження. Із вище описаного можна стверджувати, що вхід у печеру був відкритим і доступним досить давно.

Рис.2. Фрагменти виявлених решток кісток у печері Петрос. Фото: Пилипюк А.В.

Сучасна фауна представлена наступними виявленими видами. На глибині 12 м від входу знайдено одного представника рукокрилих нічницю велику (*Myotis myotis*). В межах всієї печери притулок знайшли безліч комах, жуків, метеликів. Виявлено комах волохокрильців (*Trichoptera*), нічних метеликів совки (*Noctuidae*), стрічкариків (*Catocalinae*) – підродина метеликів родини совки (*Noctuidae*), метелики прядуни зимові (*Operophtera brumata*), а також інші комахи ряду двухвостки (*Entognatha, Diplura*).

Висновки. Петрос віднині поповнила перелік географічних об'єктів України категорії “най” та стала найвисокогірнішою печерою нашої держави. Це дає підстави бути атрактивним об'єктом туризму регіону. Надалі рекомендується взяти її під охорону, надати статус геологічної пам'ятки природи.

1. Дублянський В.М., Шутів Ю.І. Походження та гідрогеологічні особливості глибинних карстових порожнин Українських Карпат // Природні умови та природні ресурси Українських Карпат. – К.: Наукова думка, 1968. – С. 166-174. 2. Климчук А.Б. Кадастр пещер України: методические материалы и перечень / А.Б. Климчук, Г.Н. Амеличев, В. Андраш, А.Н. Гребнев, Ю.Л. Зимельс, П.П. Куприч, К.К. Пронин, Б.Т. Ридуш. – Симферополь: УИСК-УСА, 2007 г. – 75 с. 3. Коржик В. П., Заремська О. М. Карстові процеси в Карпатах: новий погляд на поширення та темпи розвитку / Матеріали міжнар. конф. “Гори і люди”. Рахів,

2002, т. II. С. 332–335. 4. Коржик В. П., Ридуш Б. Т. Карстово-спелеологическое районирование Украинских Карпат // Пещеры. - Пермь, 1990. - С. 51-57. 5. Ридуш Б. Гіпогенний спелеогенез у пісковикових формаціях Українських Карпат // Фізична географія і геоморфологія. – К.: ВГЛ «Обрії», 2009. – Вип. 56. – С. 123-129. 6. Таємниці Карпатських печер [електоронний ресурс] / Ігор Меліка «Мої Карпати» – Режим доступу: <http://igormelika.com.ua/moi-karpati/ukrainski-karpati/tayemnici-karpatskix-pecher> (07.03.2015). 7. Найвисокогірніша і найважкодоступніша печера Закарпаття [електоронний ресурс] / «Книга рекордів Закарпаття» – Режим доступу: <http://www.kolyba.org.ua/kniga-rekordiv-zakarpattja/14864-najvisokogirnisha-i-najvazhkodostupnisha-pechera-zakarpattja> (16.07.2015).